27/07/2020

Πότε και πώς ιδρύθηκε ο Άγιος Παντελεήμων Αχαρνών

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Είναι η μεγαλύτερη εκκλησία των Αθηνών και βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και της επικαιρότητας τα τελευταία χρόνια. Ακόμη όμως παραμένουν αναπάντητα τα ερωτήματα πότε, πώς, από ποιόν και γιατί ιδρύθηκε ο Ναός του Αγίου Παντελεήμονος Αχαρνών. Η ιστορία του είναι συγκλονιστική και οι απαντήσεις χάθηκαν στο πέρασμα των ετών.

Δεν δόθηκαν από εκείνους που γνώριζαν και οι οποίοι προτίμησαν να ρίξουν στη λήθη τα γεγονότα. Διότι μπορεί σήμερα να υψώνεται υπερήφανος ο ναός, αλλά κάποτε δεν ήταν παρά ένα ταπεινό ιδιωτικό εκκλησάκι. Ένας ναΐσκος του οποίου η ίδρυση συνδέθηκε με τη δραματική ιστορία και την πολιτεία μιας γυναίκας που επηρεάστηκε ψυχολογικά από τον θάνατο του μονάκριβου παιδιού της και πίστευε πως αγίασε. Για χάρη εκείνου του παιδιού φτιάχτηκε ο πρώτος μικρός ναός πριν από περίπου 160 χρόνια, όταν η περιοχή ήταν μία από τις ακατοίκητες εξοχές των Αθηνών.

Μετά την απελευθέρωση

Κατά την απελευθέρωση από τους Τούρκους μεταξύ των φιλέτων γης που φρόντισε να αγοράσει, εκμεταλλευόμενος τις περιστάσεις, ο Φαναριώτης επενδυτής, γιατρός, πολιτικός, διπλωμάτης και από τους πρώτους νομάρχες του ελληνικού κράτους Κωνσταντίνος Ζωγράφος (1796-1856) ήταν και η περιοχή που σήμερα ονομάζουμε γειτονιά του Αγίου Παντελεήμονα [1].

Στη συνέχεια η γη περιήλθε στην ιδιοκτησία του καταγόμενου από την Κρήτη, πολυπράγμονα και ακόμη νεαρού λόγιου και συγγραφέα και αργότερα καθηγητή πανεπιστημίου Δημήτριου Βερναρδάκη (1833-1907). Ο τελευταίος είχε νοικιάσει τον κήπο του με μία μικρή αγροικία στον Αναστάσιο Ευλάμπιο [2].

Η Νέζω Πετσώτου

Με την περιοχή αυτή έμελλε να συνδέσει την παρουσία της και να γίνει αιτία να ανεγερθεί ο Άγιος Παντελεήμονας μία γυναίκα με δραματική ιστορία. Επρόκειτο για τη Νέζω (Άννα) Πετσώτου, η οποία σε νεαρή ηλικία είχε παντρευτεί τον Παντελή Δούσα από τις Σπέτσες, όπου και κατοικούσαν. Σύμφωνα με την επίσημη εκδοχή το ζεύγος απέκτησε ένα αγόρι το 1836 και λίγα χρόνια αργότερα (1842) μετακινήθηκε στην Κρήτη. Εκεί η Νέζω χώρισε από τον άνδρα της και παντρεύτηκε έναν Οθωμανό.

Το 1848 ήταν όμως η απαρχή των περιπετειών της, αφού έφυγε από τη ζωή σε ηλικία μόλις 12 ετών το μοναχοπαίδι που είχε αποκτήσει με τον πρώτο άνδρα της και έφερε επίσης το όνομα Παντελής. Τότε «είτε εκ νοσούσης φαντασίας, είτε χάριν αγυρτείας και αργυρολογίας» ξέθαψε τα οστά του παιδιού της «ως δήθεν αγιάσαντος και θαυματουργούντος», όπως αναφέρουν τα επίσημα εκκλησιαστικά έγγραφα[3].

Η Καλόγρια Ευπραξία

Η περιπετειώδης ζωή της μοναχής Ευπραξίας και του γιου της Παντελή

Το 1849 αφού φόρεσε καλογερικά ρούχα και άλλαξε το όνομα της σε Ευπραξία, περνά από τη Σύρο και τις Σπέτσες για να φτάσει εντέλει στην Αθήνα, κρατώντας το κιβώτιο με τα οστά. Ύστερα από ενέργειες της Εκκλησίας χωροφύλακες της αφαίρεσαν το κιβώτιο θεωρώντας ότι σκανδάλιζε τους πιστούς. Προς αποφυγή δε περαιτέρω σκανδαλισμού, διατάχθηκε ο περιορισμός της ως μοναχής στη γυναικεία Μονή Πεπελενίτζης Αιγιαλείας.

Αλλά η Νέζω, ως μοναχή Ευπραξία πλέον, όχι μόνο δεν εγκατέλειψε τις σκέψεις της για να περάσει μια ήσυχη ζωή στο μοναστήρι, αλλά συνέχισε τη δραστηριότητά της. Βρέθηκε δε σε ένα από τα κελιά που διέθετε ακόμη ο Άγιος Γεώργιος Καρύτσης, προκαλώντας σάλο με την παρουσία της. Ακόμη και δικαστική απόφαση εκδόθηκε να της αποδοθούν τα οστά τα οποία όμως δεν της επιστράφηκαν[4].

Η ίδρυση του ναού

Οι αντιδράσεις ωστόσο αυξάνονταν και έβλεπαν το φως της δημοσιότητας πολλές καταγγελίες. Τότε ήταν που την σπλαχνίστηκε ο ενοικιαστής Αν. Ευλάμπιος ιδρύοντας εντός του κήπου και «ναΐδιον επ’ ονόματι του Αγίου Παντελεήμονος», όπως έγραφε ο Φιλήμων. Ο ίδιος σημειώνει πως «περιμάζωξεν εις αυτό την Νέζων, όπου εξετέλει τα πολυειδώς και πολυτρόπως ασκητικά αυτής έργα».

Τον ακριβή χρόνο πληροφορούμαστε από έγγραφο του Ιανουαρίου 1855, που αναφέρει πως είχε «κτισθή προ ολίγου, άνευ αδείας της Ιεράς Συνόδου και της πολιτικής Αρχής, ναΐδιον εν ονόματι του Αγίου Παντελεήμονος». Αλλά δεν άργησε ο καιρός της ρήξης, μεταξύ Ευλάμπιου και Νέζως, για λόγους που δεν γνωρίζουμε.

Γνωρίζουμε όμως ότι την έδιωξε από τον κήπο και το εκκλησάκι και, αν πιστέψουμε τον Τύπο της εποχής[5], η εκδίωξη ήταν βίαια και συνοδευόταν από ραβδισμούς! Λίγο αργότερα ο Ευλάμπιος και η γυναίκα του υπέστησαν τα πάνδεινα από πολυμελή ομάδα ληστών. Ο Τύπος της εποχής συνδέει τα δύο γεγονότα, δηλαδή την εκδίωξη της καλόγριας και τη ληστεία. Πάντως θα επανέλθουμε σε όσα έχουν γραφτεί και καθιστούν τη ζωή της Νέζως μυθιστορηματική. Εξάλλου, τη συνδέουν άμεσα και με τις δραστηριότητες του περίφημου λήσταρχου Χρήστου Νταβέλη, του οποίου επίσης η ζωή δεν έχει απασχολήσει σοβαρά τους ερευνητές.

Αχαρνών και Αγορακρίτου

Εν πάση περιπτώσει η Νέζω, αφού εκδιώχθηκε από τον Άγιο Παντελεήμονα, συνέχισε για πολλά χρόνια τη δραστηριότητά της ώσπου κατόρθωσε περίπου 10 χρόνια αργότερα (1865) την έκδοση και «Ασματικής Ακολουθίας του Αγίου Νεομάρτυρος Παντελεήμονος», την οποία έγραψε ο μοναχός Ιάκωβος ο Νεοσκητιώτης!

Η αντίδραση της Εκκλησίας ήταν άμεση και ιδιαίτερα σφοδρή. Με απόφαση της Ιεράς Συνόδου, η οποία έλαβε τη μορφή εγκυκλίου, αποκηρύχθηκε το φυλλάδιο, ζητήθηκε από την κυβέρνηση η κατάσχεσή του και η καταδίωξη του εκδότη, κάνοντας πλέον ευθέως λόγο για ψευδή αγιοποίηση. Απέμεινε ωστόσο ο ναΐσκος, ο οποίος βρισκόταν εκεί όπου συμβάλουν σήμερα οι οδοί Αχαρνών και Αγορακρίτου και ήταν περιτριγυρισμένος από αμπελώνες και λαχανόκηπους[6].

Και ενώ η ιστορία της Νέζως ξεχνιόταν, ο Άγιος Παντελεήμων στη γιορτή του πλημμύριζε από κόσμο και οι πλούσιες περιγραφές που διαθέτουμε είναι μοναδικές για τη γραφικότητά τους. Με το πέρασμα των χρόνων άρχισε να κατοικείται η περιοχή και να διαμορφώνεται η γειτονιά του Αγίου Παντελεήμονα. Η παλιά εκκλησούλα κατεδαφίστηκε το 1930, για να περάσει από κάτω το τούνελ του σιδηροδρόμου που καταλήγει στην πλατεία Αττικής. Στη θέση της είχε υψωθεί μια στήλη για να θυμίζει στον επισκέπτη τη θέση της Αγίας Τράπεζας του παλιού ναού. Είκοσι χρόνια νωρίτερα (1910), παρουσία του βασιλιά Γεωργίου Α΄, είχε αρχίσει η περιπέτεια της ανέγερσης του νέου ναού στη σημερινή του μορφή.

Ελευθέριος Γ. Σκιαδάς (27/07/2019)

πηγή: www.taathinaika.gr